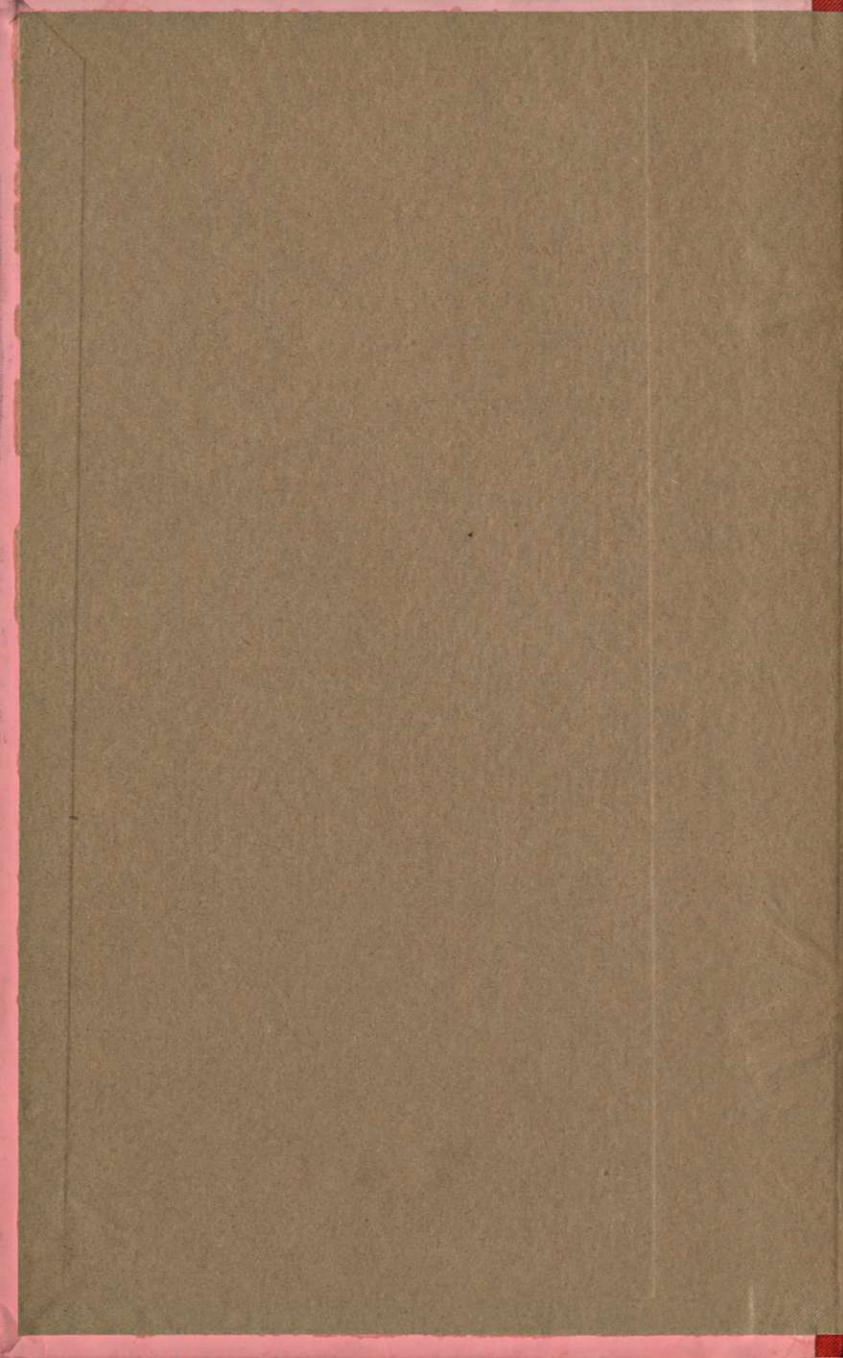

Sagonystanet

af

Hebe Ingman

Sagonystanet.

Tomtarnas i Gamla Vasa berättelser.

Af

Febe Ingman.

HELSINGFORS,
FÖRLAGSAKTIEBOLAGET OTAVA,
1891.

HELSINGFORS,
FINSKA LITTERATUR-SÄLLSKAPETS TRYCKERI,
1891.

INNEHÅLL:

Sagonystanet	Sid. 1.
Testamentet	” 4.
I tomtarnas skattkammare	” 16.
De stora stöflarna.	” 25.
Flyttningen	” 34.
Prinsessan Långnäsa	” 38.
Den gamla klockan	” 45.
Vild Pers guffar	” 51.

Sagonystanet.

Du mins väl, att jag berättat för dig om de trefliga, små tomtebissarna, hvilka bo i gångarna omkring och i jordvåningen inunder kyrkan. Den kyrkan, du vet, som varit hofrättshus och societetshus, förrän hon blef kyrka. Den kyrkan, inom hvars murar man dansat och roat sig förr. Ja, jag vet det bestämt, ty min moster var där en gång på bal. — Nu dansas där icke mer, ty hos oss dansar man icke i kyrkorna.

Men det var ju om tomtarna, jag ville berätta. De finnas där ännu, så många och så små. De bo ej i själfva kyrkan, utan några af dem bo i hvalfven under kyrkan, några i den gräfdä, mörka kanalen, som löper rundtom kyrkan, och några få, de modigaste, bo uppe på vinden.

Allt detta, och ännu mycket mer därtill, ha tomtarna själfva berättat för mig.

Det var i skymningen, en höstdag. Jag hade suttit inne hela dagen. Det gick så illa i skolan, och mitt goda humör hade tagit slut. Nu måste jag ut för att skaffa mig nytt. Jag hade godt hopp om att kunna förse mig med sådant där ute. Vädret var det bästa höstväder man kunde önska. Det regnade, och blåsten hven i knutarne. Det dröp af hvarje gren, och på marken gick den ena vattputten öfver i den andra. Men ut skulle jag för att förnya mitt humör, och ut kom jag.

Långt hann jag dock ej. Stormen var emot alla längre utflykter, och så kom jag mig

ej längre än till kyrktrappan. Där slog jag mig ned och såg mig omkring. Det var ett raschande och ett plaskande utan uppehåll. Jag önskade bara, att jag haft en totemössa på och kunnat förstå, hvad regnet och stormen trätte om så ifrigt just vid det närmaste hörnet.

Så satt jag där en god half timme och blef både våt och genomfrusen. Mitt goda humör ville alls icke komma tillbaka, utan tvärtom märkte jag till min förskräckelse, att den allra sista droppen däraf just höll på att rinna bort med regnet, som dröp nedför min rygg.

Då upptäckte jag helt plötsligt till min stora förtjusning en af mina gamla vänner, de små tomtarna.

— Jag ser, att du har mist ditt goda humör, sade han. Här har du något att trösta dig med under de mörka höstkvällarna. Och han lade i min famn ett litet, mycket underligt nystan. — Det här nystanet, fortfor han, är ett sagonystan. Där äro många sagor uppnystade på det samma, och om du bara får rätt på början, kan du nysta af dem igen. Men nysta ej af mer än en på samma afton, så räcka de till att förkorta rätt många de allra kusligaste höstkvällar.

Glad tog jag nystanet och skulle just till att tacka den lilla tomten, då han i detsamma var försvunnen.

Så gick jag in med mitt sagonystan. Längre bråkade jag, förrän jag kunde finna rätt på början; men nu har jag nystat af åtta sagor och skrivit upp dem, för att du också skulle få läsa dem och liksom jag nöta bort någon kuslig höstafton i deras sällskap.

Testamentet.

Det var en gång en gammal rik gubbe. Han bodde i sitt eget vackra tvåvånings hus just invid hofrättsallén. I hans hem fanns det fullt upp af allt det, som kan göra lifvet gladt. Där funnos de mjukaste soffor och de allra vackraste tafflor, blommor, mattor och prydnader. I källaren funnos gamla goda viner, och på bordet framsattes dagligen de läckraste rätter. Där fanns en vuxen son i huset. Där fanns en ung vacker sonhustru och en förhoppningsfull tvåårig ungdom. Man skulle tycka, att den gamla mannen bort vara den lyckligaste under solen. Men det var han inte. Han var långt ifrån lycklig. Sonen, som bort vara sin faders hjälp och stolthet, var en odugling, ja, en riktigt dålig människa. Hvarje afton fick betjänten gå ut att söka honom hem. Han fick ofta gå från det ena värdshuset till det andra och fann slutligen den sökte med korten eller

glaset i hand och i sällskap, där hvar och en, som ännu vill räknas som människa, icke borde ha vistats.

I början hade den unga frun gråtit, men nu var hon redan likgiltig. Inte så gubben. Han grubblade beständigt på, huru han skulle kunna få sin son botad. Han hotade till och med att göra sonen arflös; men intet hjälpte. — Om du gör mig arflös, kan du ej underlåta att testamentera allt åt Erik, och då jag är hans förmyndare, skall jag ändå få hand om pänningarne, och då skall här lefvas! sade sonen engång skrattande, då gubben hotat att göra honom arflös.

Från den dagen blef den gamla herrn helt förändrad. Tjänarne sade, att han blifvit girig, och så såg det nästan ut. Aldrig mer hölls någon bjudning i det vackra tvåvåningshuset vid hofrättsallén. De unga damerna i staden tyckte ej om detta, och de unga herrarna ej håller; ty man hade roat sig ypperligt där. Gubben gick aldrig mer ut. Sonhustrun, som fann lifvet hemma alltför tråkigt, hade rest till sina föräldrar i Helsingfors och tagit sin gosse med sig. Allt var så tyst och ödsligt i det stora huset.

Den enda, som var sig lik, var sonen. Denna unga herre lefde ett gladt lif, nu som förr. Då gubben ej mer gaf honom några pänningar, lånade han. Och han behöfde ej bedja om lån två gånger, ty alla viste, att gubben var rik, och det var ju klart, att sonen skulle ärfva sin far någon dag.

Så hade sakerna stått ungefär ett år, då man en dag fick se den gamla herrn från tvåvåningshuset invid hofrättsallén åka ut i sin vackra vagn, ned till en af sina gamla affärsvänner, herr Fritz, som bodde vid en aflägsen gata. Om en timme åkte han hem igen och förblef sedan lika osynlig som förr.

En dag talade man härom i staden och undrade, hvad som kommit åt den gamla. En och annan fortfor att tala härom en hel vecka; men sedan var han också glömd. En månad senare var den gamla herrn död.

Nu blef där åter buller i huset. Sonhustrun kom hem. Sonen var nykter en hel vecka. Många främmande kommo och gingo. Där hölls begrafning, med ett långt och grant tal af prästen, och slutligen blef där boupp-teckning.

Det var nu man upptäckte, att i boet funnos skulder, stora skulder och inga pänningar. Allt måste säljas, de vackra möblerna, de dyrbara taflorna, de ståtliga hästarna. Slutligen såldes äfven huset på auktion. Af familjens förråd af gammalt silfver, af dess dyrbara guld-pjäser och smycken fans intet spår. Silfverpjäserna tycktes småningom ha blifvit utbytta mot sådana af alfenid, ty alfenidkannor, skålar och brickor funnos där nog. Guldkeder, ringar och andra smycken voro alldeles försvunna.

Sedan allt blifvit såldt, fann man, att de erhållna pänningarne jämt räckte till att betala gubbens skulder. Sonens fordringsägare fingo gå med lång näsa. Där blef icke en penni öfver åt dem.

Man talade om denna sak en hel månad. Hela staden var förvånad, och den gamla mannens son icke minst.

Hvart kunde den gamla snålvargen ha gjort af med sina pänningar och dyrbarheter?

Hvarken i staden eller i grannstäderna kunde man finna något spår af de sistnämnda. Icke heller i Helsingfors hade de blifvit försålda. Man hade hört sig för både hos guldsmeder och pantlånare utan att finna något spår. Gub-

ben måste antingen ha sålt dem i utlandet eller gömt dem.

— Men hvar?

Ändtligen kom man att tänka på herr Fritz. Där hade ju gubben varit kort före sin död. Där måste man veta något.

Den gamla herrns son begaf sig nu till denna herre, och där fick han värligen veta något.

I vittnens närvaro uppläste herr Fritz den yngre en skrifvelse af den gamla mannens egen hand, behörigen underskrifven och bevitnad, i hvilken han underrättade, att han hos herr Fritz lämnat i förvar ett testamente, hvilket skulle öppnas af sonsonen Erik, den dag, då denna fyllde tjuogoett år; men med ett vilkor, nämligen om han vore en nykter och ordentlig ung man. I annat fall skulle testamentet förvaras, tilldess någon ordentlig arftagare anmälde sig. Skrifvelsen slutade med en önskan, att testamentet icke måtte behöfva ligga obrutet i hundra år.

Sedan den gamla mannens son fått veta allt detta, begynte han bestorma herrarna Fritz med böner, att de skulle lämna honom testamentet; men dessa herrar voro obevekliga, och inte ens hotelser hjälpte.

Den förr så öfvermodiga unga herrn fick härefter lefva på hvad han kunde förtjäna som „hamnbuse“. Ingen af hans forna vänner ville mer veta af honom. Hustrun hade redan före auktionen rest sin väg och sagt, att hon aldrig skulle återkomma.

Hundrade år hade förflutit. Testamentet, den gamla mannens testamente låg där obrutet än. Det förvarades nu af herr Fritz den yngres sons-son, hvilken nu var hufvudman för handelshuset Fritz. Många arfvingar hade anmält sig och velat öppna testamentet; men de hade alla varit oordentliga unga män, och därför var testamentet obrutet än.

Under nuvarande chefens tid hade ingen anmält sig förrän i dag. Den unga man, som nu infann sig på kontoret, såg mycket hygglig ut och var äfven försedd med de bästa intyg såväl öfver sin släktskap med den gamla, som ock öfver sitt städse oklanderliga lif.

Han berättade, halft leende, att hans moder och systrar, hvilka voro alltför angelägna, att få hvarje hemlighet utredd, icke gifvit honom ro, förrän han lofvat att skaffa dem det

besynnerliga testamentet, som skulle tillhöra släkten, eller åtminstone taga reda på, om det värkligen fans till.

— Er herr fader har aldrig anmält sig som arfvinge. Hur kommer det sig till? frågade den yngre herr Fritz, hvilken jämte sin fader mottagit den främmande.

— Min fader är död. Han hade sina egna funderingar och kunde aldrig förmå sig att göra anspråk på arvet, svarade denna. Jag skulle sannolikt ej håller ha gjort det, om det ej vore för att få det nu säkert hundraåriga testamentet i min ägo, tillade han.

— Ja, det är värkligen ett mycket gammalt testamente, och vi måste bedja eder om ett kvitto, förrän vi utlämna det till eder, sade den äldre herr Fritz.

Kvittot blef skrifvet och undertecknad. Bodbetjeningen inkallades för att bevittna den viktiga handlingen, och med stor högtidlighet öfverräckte herr Fritz den äldre det gamla testamentet till dess rättmätiga ägare. Denna mottog det småleende, bugade sig artigt, tackade herrarna Fritz, frågade om de önskade någon ersättning, fick ett nekande svar, bugade sig ännu en gång och gick sin väg.

Hemkommen till hotellet, där han bodde, sade han till sig själf: du skall icke öppna testamentet, förrän du är hemma igen, hvarpå han inläste det i sin kappsäck.

Testamentet hade blifvit öppnad och befunnits vara „mycket besynnerligt“ och „högst besynnerligt“ och „alldeles utomordentligt besynnerligt“. Det hade ungefär följande lydelse:

Min kära son. Förblif alltid den ordentliga man, du hittills visat dig vara, och du skall vara din faders glädje, din moders ålderdomströst och en lycklig man. Le icke åt en gammal mans ord. Detta råd är det förnämsta arf, han kunnat lämna dig. Det andra är ringa i jämförelse med detta; men du kan dock uppfylla en gammal mans önskan äfven i detta fall. Du skall låta gräfva i den inre källaren å min gård invid hofrättsallén, och du skall där finna en betydlig summa pänningar i silfver och guld samt din släkts gamla silfver- och guldpjäser.

Här följde en noggrann förteckning på dessa dyrbarheter, som alla skulle finnas nedgräfdade i källaren under huset invid hofrättsallén.

Men huru såg detta hus nu ut? Det, liksom hela den gamla staden, var förstördt af elden. Staden var flyttad, och däraf återstod nästan intet annat än några få ruiner, stenfötter och källarhvalf.

Arfvingen fick dock ingen ro för sina systrar, förrän han begaf sig till stället, där det gamla huset stått och lät anställa gräfningar. Dessa voro dock fruktlösa. Källarhvalfvet stod delvis oskadadt kvar, men oaktadt man icke sparade någon möda, kunde man ej finna ens ett spår af skatten. — Hvart kunde den ha tagit vägen? Hade någon funnit och bortfört den, eller hade måhända den gamla mannen endast velat narra sin arftagare?

Denna höll det sistnämnda för det troligaste, isynnerhet som förteckningen öfver guld och silfverpjäserna upptog en sådan mängd, att väl knappast någon enskild familj i detta land, hur rik och gammal den än kunnat vara, någonsin ägt så mycket.

Den unga mannen återvände hem, nästan lika belåten, som om han värkligen funnit skatten. Han tröstade sig med att han ändå erhållit den bättre delen af arvet, det goda rådet.

Han följde detta, och blef värkligen äfven sin moders tröst på hennes ålderdom och en lycklig man.

Men nu vill jag omtala för dig något, som ingen fått veta förr, nämligen huru det i värkligheten förhöll sig med skatten.

Jo, den gamla mannen hade värkligen nedgrävt sina dyrbarheter i källaren, så som han skref i testamentet. Därvid sade han för sig själf: en dag skall där komma en ordentlig man i min släkt. Han skall öppna testamentet, finna skatten och använda den väl. Så skola våra dyrbarheter ej gå ur slakten, denna skall ännu en gång blifva rik och ansedd, och lyckliga människor skola välsigna mig, — så tänkte den gamla mannen, men han hade alldeles glömt bort, att tomtarna tycka om guld och silfver. Dessa funno lätt gömstället, och då de fruktade, att där värkligen en dag kunde komma en ordentlig arfvinge, som skulle tillegna sig skatten, bortförde de den till ett säkert ställe, där den helt visst finnes än i dag. De skratade åt de män, som förgäfvos sökte skatten. De skrattade åt den gamla mannen, som hop-

pats att en dag bli välsignad af lyckliga människor. De elaka små tomtebissarna, de togo dock miste. Ty den unga mannen, arfvingen, hade ju erhållit den bättre delen af arvet, och både han och hans moder välsignade den gamla underliga man, som skrifvit det besynnerliga testamentet.

I tomtarnas skattkammare.

I den lilla hvita byggnaden bredvid hof-rätten i den gamla staden bodde vaktmästarens lilla Karin. Hon var visst en snäll liten flicka, men nyfiken var hon, det kan ej nekas. Karin hade hört så många historier om skatter, rike-dom och allt möjligt annat, att den lilla smula förstånd hon ägde, hade blifvit vänd upp och ned. Hon hade knappt mer någon ro i sin säng om natten, hon glömde ofta att läsa sin afton-bön och drömde bara om stora drakar, tomtar

och andar, hvilka bevakade högar af guld och dyrbarheter.

En natt drömde Karin, att hon gick ned i källaren och såg en öppen dörr där inne, från hvilken en gång ledde djupt in i bärget på andra sidan gården. Hon vågade ej gå dit in, tyckte hon; men sedan, då hon vaknade, tänkte hon: jag får allt lof att se efter i källaren någon dag.

Karin var redan elfva år och borde ju haft annat att tänka på. Likväl kunde hon ej hjälpa, att alla skatt-historier ånyo började rusta om i hennes hjärna, och hon hoppades blott finna en skatt och bli rik och lycklig en dag.

Karin var så säker på, att de rika voro lyckliga. Själf var hon fattig och måste passa upp i presidentens kök. Där hade hon fullt upp med arbete och hon viste icke, när hon skulle få tid att riktigt undersöka källaren.

Så gingo många dagar, och dagarna blefvo veckor, veckorna blefvo månader, månaderna blefvo år, men allt ännu tänkte Karin på dörren där nere i källaren, allt ännu drömde hon om att bli rik och lycklig.

En afton, då Karin stod ensam inne i köket och torkade diskarna, kom brandvakten

Petter in. Han hade vakat hela natten och sofvit hela dagen, som han brukade. Nu hade han just mornat sig, tvättat sig hade han äfven och rakat sig riktigt fin. Karin tyckte, att han såg snygg ut, och hon undrade, hvad han ville. Snart fick hon veta det. Han ville bara gifta sig och ha Karin till hustru.

Karin visste knappt, hvad hon skulle säga: — hon var ju bara sjutton år, men så sprang hon in till mor och frågade råd af henne. Petter väntade beskedligt i förstugan. Ja, mor, hon tyckte, att Karin inte kunde få bättre. Petter var ordentlig och välbärgad. Karin tyckte snart så med, och så var den saken afgjord.

Då Karin och Petter väl hade gift sig och fått sitt lilla hem i ordning, började goddagar för den unga hustrun.

Petter, som hade sparat något och äfven nu hade ordentlig lön, ville ej att Karin skulle gå ut på arbete. Självf vakade han om natten och sof om dagen liksom förr. Karin sydde, stickade och petade med ett och hvarje. Hon höll sitt lilla hem så fint som ett dockskåp, och

ändå viste hon ibland inte, hvad hon skulle göra. Ingen hade hon häller att tala med, då Petter sof, och så började alla gamla tankar om rikedom och förnämhet vakna till lif igen. Karin undrade mången gång, hvad Petter skulle med en hustru. Han skulle godt ha redt sig utan, tyckte hon, och hon själf var egentligen alltför fin till hustru åt en brandvakt. Då hon såg sig i spegeln, såg hon mycket väl, att hon var, hvad man kallar en vacker kvinna. Så suckade hon och sade till sig själf: Du var allt en toka, Karin, då du gifte dig med brandvakten; — rikare man kunde du ha fått, så vacker, som du är. Stackars Karin! De goda dagarne hade fostrat onda tankar! —

En förmiddag gick Karin hem att hälsa på modren. Men där var ingen hemma. Karin satte sig då på en stol i köket för att vänta. Hur det nu var, kände hon sig så törstig, att hon rakt måste gå ned i källaren efter en mugg dricka att läska sig med; och så gick hon.

När hon vackert och väl var nedkommen, såg hon strax den lilla dörren borta i hörnet stå på glänt. Ah, där ha vi dörren! — tänkte hon, och all hennes gamla nyfikenhet vaknade. Hon sköt upp dörren och kom så in i en lång

gång. Denna var icke alldeles mörk, ty här och där voro små besynnerliga lampor uppställda, och dessa spridde en grann och vacker belysning.

Karin kände sig så underlig till mods. Hon tänkte, att hon kanske borde vända om. Men nyfikenheten segrade. När hon gått genom gången, kom hon till en stor sal. Därinne var allt så ljust och skönt. Många lampor hängde ned från taket, och deras sken kastades tillbaka af tusentals slipade diamanter, silfverspeglar och annan grannlåt, som upp tog väggarna. Stora bord och skåp stodo fulla af alla slags dyrbarheter, guld, silfver, äkta pärlor, diamanter och smycken. De vackraste dräkter och dyrbaraste möbler funnos därinne.

Karin stod alldeles betagen af hvad hon såg och märkte ej att någon nalkades, förrän en hand berörde hennes. Hon såg upp och såg framför sig en liten gubbe.

— Allt detta är ditt, sade han, men då måste du gifva mig något annat i stället. — Hvad då? sade Karin. Hon var så häpen, att hon knappt viste till sig. — Hela ditt hjärta, sade gubben. — Men måste jag då alltid blifva här? frågade Karin andlös. — Nej, du får

fritt återvända hem. Allt hvad du behöfver gifva mig, är ditt hjärta. Jag begär intet mer. — Jag vet inte, hviskade Karin. — Du behöfver inte håller ge svar strax, fortfor gubben. En hel timme får du betänka dig och beskåda alla dessa härligheter, hvilka så lätt kunna bli dina. — Gubben försvann.

Snart inträdde i salen en skön kvinna. Hon var klädd i en dyrbar dräkt af sammet, garnerad med guldspetsar och prydd med juveler. En krans af röda rosor låg på hennes svarta lockar. Hon var skön, skönare än någon, Karin förut sett. — Hvad gör du här, Karin? frågade hon. — Jag betänker mig, men hvem är du? — Jag är en kvinna, hvilken såsom du längtat efter rikedom. Jag kom hit, och allt hvad jag önskade blef mitt. — Är du inte lycklig nu? sporde Karin. — Ack, fråga mig ej, jag har ju intet hjärta, suckade den främmande och försvann.

Strax därpå kommo två unga flickor indansande. De voro så strålande sköna och leende. Deras ögon glänste så klara som stjärnor.

Karin sprang emot dem. — Ären I lyckliga? utbrast hon. — Lyckliga, skrattade den ena. Hvad är lycka! Ett mörkt uttryck syntes

i den andras ansikte. — Lyckliga, upprepade hon. Nej, vi äro inte lyckliga. Lifvet har intet värde för oss. Vi ha intet hjärta. —

Så kommo ännu många andra. Alla sköna, unga, leende, ända till det ögonblick, då Karin frågade dem om de voro lyckliga. Då mörknade enhvar. Då hörde Karin åter samma klagan: vi ha intet hjärta.

Om en stund blef Karin dock ensam. Hon kunde nu beskåda all härligheten här nere, och hon blef allt mer frestad. Slutligen återkom gubben. — Jag ser, att jag får behålla ditt hjärta, sade han. — Ack, jag vet inte, suckade Karin. — Men jag vet det, fortfor gubben. Ditt hjärta har redan länge tillhört mig, fastän du inte vetat det själf. Nu får du gå hem. Dessa skatter äro dina, och ditt hjärta är mitt. — Karin kastade ännu en blick på skatterna och smög sig sedan bort. Det kändes inte så skönt, som hon tänkt sig, att veta sig vara ägare till alla dessa härligheter. I stället kände hon sig hemsk till mods vid tanken på, att hon sålt sitt hjärta.

Och medan Karin vandrade genom den af de små lamporna upplysta gången, hörde hon otaliga suckar och klagande hviskningar: jag

har intet hjärta. Snart mötte hon äfven gestalter med insjunkna ögon och flammande kinder. — Hvart skolen I? frågade hon. — Dit bort till våra skatter, svarades i korus. — Men hvarför viljen I inte hällre vistas där uppe på den sköna jorden? frågade Karin åter. — Hvad skulle vi där uppe göra, då våra skatter äro här, sade några. Vi kunna ju inte vara lyckliga där uppe, då våra hjärtan äro här nere, svarade andra.

Slutligen kom Karin upp igen. Hon viste ej själf huru, men hon satt åter i köket. Modren hade just kommit in. — Jag tror du tar dig en lur midt på blanka förmiddagen, skämtade hon. — Ack ja, sade Karin. Jag slumrade in en stund i värmen, och nu måste jag redan gå hem.

Hon skyndade också värkligen hem. Hon var så glad, att det allt varit blott en dröm. Hon hade visst ännu sitt hjärta i behåll. Hon kände ju hur det klappade varmt vid tanken på hemmet. Och Petter, som intet viste om hennes frestelse. Ja, där nere hade hon ju ej ens haft en tanke för honom. Nu skulle det bli annorlunda!

Karin föresatte sig allvarligt, att icke mer tänka på rikedom och sådant. Ty kärleken till allt detta hade ju så när redan beröfvat henne hela hennes hjärta.

Ja, du kan väl förstå, att det var svårt för henne i början att slå bort alla de gamla tankarna. Men så sjöng hon en psalm, eller också gick hon till någon af sina fattiga grannar och hjälpte dem en stund att se efter barnen, sy eller städa eller något dylikt.

Småningom kommo de gamla tankarna allt mera sällan. Slutligen kommo de icke alls mer igen, och då förstod Karin, att hon nu hade återfått hela sitt hjärta.

De stora stöflarna.

Den saga jag nu vill berätta, är mycket gammal. Själf är jag trehundra år, och farfar har berättat sagan, så att du ser, att den inte är från i går.

Den tiden var en gyllene tid för dem, som ville berätta sagor; ty då inträffade så många

märkliga händelser, att det just var en glädje däråt. Så har farfar sagt. Men nu för tiden är det annorlunda.

Nära tullen stod ett nätt litet trähus. I trädgården växte om sommaren de vackraste rosor, och därinne blommade de året om. — Där bodde Ada, Ida och Agda, som voro de vackraste flickorna i staden. Men det var i synnerhet Agda, den yngsta, som var vacker.

Agda var en förtjusande liten ljuslätt flicka. Hennes figur var den näpnaste man kunde få se, och hennes fötter, de voro afundsvärda, så små och så lätta i alla sina rörelser. När Agda gick öfver gatan, vände mången sig om för att se på henne, och man hörde då ofta: „hvilken hållning“, hvilken gång“, „hvilka fötter“, „förtjusande“ eller något dylikt.

Men så viste ung Agda också att hon var vacker. Hon gick alltid med korta klädningar, och hon tänkte också, att hon aldrig skulle vilja gömma sina fötter under en lång kjol. Hon hade otaliga, de allra näpnaste kängor, skor, stöfletter och tofflor, och likväl hade skomakaren jämt arbete för hennes

räkning. Ja, fåfång var hon, det kan inte nekas.

Agda hade en gammal fe till gudmor. Det var just hon, som gifvit Agda hennes skönhet, men nu började den goda gumman bli bekymrad för sin guddotter. Därför vände hon sig till farfar för att få råd och hjälp. Och farfar lofvade ställa om saken.

En dag gick Agda allena ut i skogen för att plocka bär. Hon fann också de allra vackraste smultron, och hon gick allt längre bort. Slutligen ville hon vända hem, men då hittade hon ej mer vägen.

Det började redan skymma, då Agda såg en liten gubbe komma klifvande med ett par stora stöflar i sin hand. Agda skyndade emot honom. — Kan du visa mig vägen till staden? frågade hon. — Det kan jag väl, men jag vill inte, förrän du lofvat att taga dessa stöflar på och nyttja dem allt framgent, sade gubben. — Aldrig! ropade Agda med öfvertygelse och såg förskräckt först på stöflarna och så på sina små fötter. — Adjö då! sade gubben och var med det samma försvunnen.

Den natten fick Agda sofva allena i skogen, ty hon kunde inte hitta hem. Det var

en lång hemsk natt, och Agda tänkte redan, att hon ändå varit en dåre, som inte tagit de stora stöflarna. Men när det åter blef ljust, och hon såg på sina små fötter, gladdes hon, och tänkte, att hon nog måste hitta hem innan kvällen. Då skulle det bli skönt att få taga på sig de nya skorna, hvilka skomakaren lofvat till den dagen.

Men dagen gick och Agda kunde ej finna vägen hem. Ingen människa mötte hon håller, förrän på kvällen, då det började skymma, och den lilla gubben igen syntes mellan träden.

Hon riktigt ryste, när han visade henne ett par stöflar, ännu mycket större och klumpigare än de förra, och lofvade visa henne vägen, om hon härefter ville begagna endast dessa. — Afskyvärda troll, jag kan inte! skrek hon och lade händerna för ögonen. — Jaså, inte, adjö då med dig, sade gubben och så försvann han.

Agda satte sig på en sten och grät. Så sprang hon upp och ropade, att hon ville taga stöflarna. Men endast ekot svarade „stöflarna“, och gubben syntes inte. Agda var också grufligt hungrig. Hon hade endast haft en smörgås med, och magen är inte i längden nöjd

med bara smultron. Agda grät sig till sömns i skogen och drömde, att den lilla gubben inte blott fordrade, att hon skulle taga stöflarna på, utan att hon äfven skulle lofva gifta sig med honom. Då först ville han föra henne hem.

Om morgonen var det åter det klaraste solsken, och Agda kände sig litet bättre till mods. Men då hon hela dagen irrat omkring utan att möta någon och ropat sig hes och gråtit sig trött, längtade hon efter kvällen. Och hon beslöt, att hon skulle gå in på allt, till och med att gifta sig med den lilla gubben, om han fordrade det, blott hon sluppe hem igen.

I skymningen kom värligen åter den gamla. Denna gång hade han ett par riktigt förfärligt stora stöflar med. De voro nära en hel aln långa och närapå lika breda. — Vill du hem nu? frågade han. — Ack ja då, suckade Agda. Jag vill till och med gifta mig med dig, om du blott för mig hem. — Jag vill visst inte ha dig, sade gubben. Men tag nu stöflarna på. Sukkande drog Agda af sig de små skorna, gubben stoppade dessa i sin ficka, hjälpte henne på med stöflarna, och så bar det af. Agda orkade knappt lyfta foten de första stegen; men

snart blefvo stöflarna lättare, och innan hon viste ordet af, stod hon hemma i trädgården.

Med tunga steg och tungt hjärta gick Agda in. Där hemma hade man ej ens saknat henne, och ingen tycktes veta af att hon varit borta tre hela dagar. Snart fingo dock systrarna syn på stöflarna, och Agda måste berätta för dem hela sitt äfventyr. Ida och Ada gräto och beklagade henne af uppriktigt hjärta, men detta hjälpte till ingenting.

Vid den tiden fans där i riket en ung ståtlig prins. Han hade bara ett fel. Han ville inte gifta sig. Men prinsen hade en farmor, och hon gaf honom ingen ro, förrän han lofvat att välja sig en gemål. — Ja, prinsen måste slutligen lofva, men han uppställde som vilkor, att bruden skulle begagna skor, som voro minst tre tum längre än hans egna, och prinsen hade visst inte små stöflar.

Den gamla farmodren ville inte gå in på detta, men då prinsen försäkrade, att han eljes inte alls ville gifta sig, måste hon nöja sig med hans vilkor.

Så skickade prinsen ut en befallning öfver hela riket, att alla flickor, både fattiga och rika, både unga och gamla, både fula och vackra, skulle samlas, hvar på sin ort; ty prinsen ville bland dem söka sig en gemål. Han nämde aldrig ett ord om de stora skorna; ty han viste, att mången tärna då skulle klädt sig i de största skor hon kunnat finna. Och prinsen hade nog rätt. Det är inte mången flicka, som vill försaka att bli prinsessa i våra dagar, och än färre voro de förr.

Farmodren var den enda, utom prinsen själf, som viste något om de stora skorna.

Redan den dagen, då Agda gick vilse borta i skogen, hade budskapet om prinsens brudval hunnit till staden. Ida och Ada voro så glada här öfver, att de alldeles glömde sin syster och bara tänkte på sina klädningar. De erkände gärna, att de ville bli prinsessor, om de blott kunde. De skyndade att äfven för Agda i de gladaste färger utmåla det stundande valet för att sålunda trösta henne. Men Agda förklarade bestämt, att hon inte ville gå med. Detta beslut måste hon dock frångå, ty borgmästaren måste se till att alla voro med. Han hade befallning att taga polisen till hjälp,

om någon ville stanna hemma. Så sträng var prinsens farmor.

Den viktiga dagen kom. Alla voro församlade i rådhusalen. Alla voro också glada, ty enhvar hoppades, att hon skulle bli den lyckliga. Blott Agda stod tyst i en vrå.

Med ens tystnade dock alla, ty nu öppnades den stora dörren, och prinsen trädde in, åtföljd af sin farmor och sina hofmän. Han hälsade vänligt åt alla sidor och smålog vid tanken, att i denna strålande samling ingen kunde finnas, som lefde på så stor fot som han själf, än sedan på större.

Sedan prinsen hälsat, tillkännagaf han sin önskan, att alla damerna i tur och ordning skulle sätta fram högra foten i det ögonblick, då han gick förbi dem.

Sedan började de gå. Prinsen själf gick i spetsen med farmodren vid sin sida, och alla hofmännen följde efter. Så tågade man genom hela salen, och ingen blef förglömd. För hvarje liten fot prinsen såg, blef hans leende allt soligare, men farmodren började se smått trött ut.

Slutligen kom man till Agda, som stod i en vrå, längst nere nära dörren. — Nå, min nådiga, har ni inga fötter? frågade prinsen, då

Agda stod helt blek och stilla i sin långa klädning. — Ack jo, men låt mig slippa att visa dem, bad hon. Jag passar inte till prinsessa. — Intet krångel, fram med foten! sade farmodren barskt, ty hon var värligen trött. Skrämd häraf stack Agda fram sin stora stöfvel, och nu blef det prinsens tur att blekna. Han hade så när fallit på rygg af idel förskräckelse, ty aldrig hade han än sett en större fot. Men farmodren fick nytt lif, så glad blef hon. — Du skall bli prinsessa, du och ingen annan! ropade hon.

Förgäfves grät och bad Agda, förgäfves bevisade hon, att en prinsessa inte kunde gå i sådana skor som hennes.

Farmodren blef tio år yngre af idel förtjusning, och prinsen, som gärna velat låta Agda slippa, kunde inte bryta sitt engång gifna ord.

Så förde prinsen Agda med sig, och hon blef hans gemål. Men på bröllopsdagen kom den lilla gubben från skogen och bytte ut de stora stöflarna mot ett par de allra nättaste brudskor.

Och sedan voro visst alla belåtna.

Flyttningen.

Det kan vara tider, då lifvet blir tungt och bekymmersamt äfven för de små tomtarna. Tider, då de, af fruktan att mista sina skatter, inte ha ro hvarken natt eller dag. De arbeta och flytta sina dyrbarheter från ett ställe till ett annat och äro ändå inte säkra på att få ha dem i fred för människorna.

De små tomtarna, som bodde i ruinerna och källarhvalfven nära intill järnvägen, ja nästan öfverallt i den gamla staden, hade också skäl till oro nu mer än någonsin.

Män ifrån den närbelägna nya staden anställde gräfningar öfverallt på de gamla tomtplatserna. De gräfdde icke för att finna skatter, utan blott för att finna grus. Det behöfdes grus, mycket grus, till den nya järnbanan, som man ärnade bygga, och för att få sådant, ville man nu uppoffra det enda, som fans kvar af

den gamla staden. — De vackra gröna ängarna skulle förvandlas till gapande afgrunder, afskyvärda att se uppå. — Skulle man ens lämna kyrkoruinen i fred? —

Tomtarna hade haft stor rådplägning och därvid kommit till den åsikten, att de snikna människorna dock helt visst skulle lämna den vigda platsen orörd. Också för dem borde den vara helig. Hit ville nu tomtarna flytta sina skatter. Men denna plats var inte stor nog för dem alla.

Tomtarna kunna, liksom människorna, vara afundsjuka sinsemellan. De vilja därför inte bo så alldeles nära hvarandra. Utrymme vilja de ha. Däraf kom det sig, att några, de minsta och fattigaste, hvilka inte kunde få plats för sig och sitt inom kyrkans område och inte häller vågade stanna kvar på sina gamla platser, flyttade öfver till den del af staden, som låg bortom allén, invid skogen.

Här var det nya folkskolehuset nyss uppfördt. Här skulle de åtminstone få vara i fred i femtio korta menniskoår; ty på så lång tid var stället upplåtet åt folkskolan.

De små tomtarna, som flyttade öfver hit, voro just de allra människovänligaste af hela

samlingen. Jag tror nog, att några af dem till och med flyttade in i det nya skolhuset, ty ofta om kvällarna, när den ensamma lärarinnan satt där vid sin bok, sin skrifning eller sitt handarbete, hörde hon deras smygande steg. — Ja, det var inte utan att de voro likasom ett slags sällskap för henne.

Hon trufdes också så väl, den unga lärarinnan i sitt nya hem, och snart såg hon, att äfven andra funnos, som tyckte om att vistas där. Detta gjorde henne så lycklig. Hvilken människa glädes inte, då hon ser, att hennes hem är omtyckt af hennes vänner.

Kanske glädjen är mest oblandad, då såsom här, hemmet är litet och enkelt, men älskad ändå.

De små tomtarna gladdes med den unga värdinnan. De lärde sig att älska henne på sitt eget sätt och bjödo till så mycket de kunde, för att göra hennes hem till ett lyckligt hem.

Men så kommo andra tider. Lärarinnan blef sjuk, sjuk till kropp och själ. Hon sjöng inte mer sina små glada visor. Hon log inte mer så gladt som förr mot sina gäster. Hon var så trött i skolan, att hon med nöd kunde sköta sitt arbete där. Och detta gjorde henne

än mera sorgsen. — Hvad hade det kommit åt henne? Tomtarna funno det snart. Hon hade mistat något, — säkert någon af sina skatter. Tomtarna sätta inte värde på annat.

— Ja, hon hade värkligen mistat en skatt. Men det var inte en sådan som tomtarna skulle bry sig om. Hennes skatt var hennes bästa vän. Denna hade hon mistat. Han hade dött i fjärran land.

Sorgen tär på lifvet. — När sommaren kom med sol och värme, med fågelsång och blomsterdoft, då fördes den unga lärarinnan bort till den gamla kyrkogården. Hennes graf synes där än, om våren hvit af rosor. En vänlig hand vårdar den, ty den unga lärarinnan hade många vänner.

Prinsessan Långnäsa.

Det var en gång en liten prinsessa, som bodde i ett rött slott. Och hon var nog en bra prinsessa eljes, men hon ville så gärna gifta sig och få en riktig prins till man. Hon var så ung och barnslig ännu, och hon längtade så efter att prinsen skulle komma; men en riktig prins måste det vara.

Nu var saken den, att där funnos så många andra prinsessor i världen, och prin-

sarna voro så få, och så fick den lilla prinsessan gå och vänta.

Prinsessans fader, gamla kungen i röda slottet, hade namn om sig att vara en underlig gubbe. Han höll också sin lilla dotter så godt som innstängd inom slottets trånga gränser. Men det var inte nog därmed, han lät henne håller aldrig lära sig spela piano eller dansa, sjunga eller läsa tyska, franska eller engelska. Katekesen var nästan den enda bok han gaf henne, och det tyckte den lilla prinsessan inte om.

Medan prinsessan var helt liten, var hon ändå lydig och snäll. Hon läste katekesen, lekte med dockorna eller plockade bär i slotts-trädgården. Men när hon blef större, begynte hon få sin egen vilja, och den var styf därtill. Så hittade hon en dag prinsarnas böcker, och nu började hon på allvar studera romaner. Det var också nu hon började längta efter att prin-sen skulle infinna sig. Nu hände det också en och annan gång, att hon smög sig ut genom slottsporten, medan gamla kungen tog sin middagslur. Och var hon engång ute, så kom hon inte hem förrän på sena kvällen.

I den närbelägna skogen gick hon hela eftermiddagen och svärmade och längtade efter att prinsen skulle komma. Hörde hon då hundskall eller ett jagthorns toner, strax hoppade hon till af glädje och tänkte: nu kommer han! Men antingen var det då skogvaktaren eller någon af hans biträden, och den lilla prinsessan skyndade att gömma sig bakom en sten eller buske.

En dag mötte hon vedhuggaren i skogen. Ock då tänkte hon först, att han var en prins, ty vedhuggaren var en ståtlig, vacker karl. Så frågade hon: Är ni en prins? Men han skratade, så att de hvita tänderna lyste och sade: Nej, jag är bara vedhuggare, här i skogen finnas inga prinsar. Men hvem är ni själf? Då ryckte hon på axlarna och sade: Jag är en riktig prinsessa! och så sprang hon hem, allt hvad hon orkade.

Just som hon smög sig in genom den ena porten, red en ståtlig ryttare in genom den andra. Och nu först blef prinsessan glad, ty denna måste visst vara prinsen. Så smög hon sig upp på sin kammare, ordnade sitt hår och tog på sig sitt bästa förkläde. Och så sprang hon ned igen för att se den främmande på

närmare håll. Just som prinsessan kom ned för trappan, hörde hon en främmande röst därnere säga: adjö, ers majestät, lycka till, jag kommer aldrig mer igen! Och när hon tittade ut genom fönstret, såg hon den främmande rytaren rida bort i sporrsträck.

Detta var för mycket för den lilla prinsessan. Hon skyndade upp på sin kammare och grät där bittra tårar af längtan och grämlelse. Hon var så säker på, att den främmande riddaren hade begärt henne till gemål och att hennes far, den gamla elaka kungen, hade nekät, och så hade prinsen ridit bort i vredesmod. Hon hörde ju själf honom ropa: jag kommer aldrig mer igen! Så brukade alltid riddarena i romanerna säga, då de fått afslag af sitt hjärtas utkorade. Denna skulle helt visst hålla ord. Han hade ju ej ens sett den lilla prinsessan.

Och så grät hon hela kvällen och brydde sig inte om att gå ned till kvällsvarden, utan svälte och magrade och blef blek af sorg och saknad.

Hon smög sig nu oftare än förr ut i skogen. Där satt hon och tänkte och undrade, hvarför hon ensam skulle gå ogift, då så många

andra blefvo gifta. Hade inte köksan gift sig helt nyss med inspektoren, och hon hade ändå rödt hår och fräknar? Själf tyckte den lilla prinsessan sig vara riktigt vacker i bredd med henne.

Så förgick sommaren och vintern med. Många kökspigor och huspigor, kammartärnor och hofdamer blefvo gifta, men den lilla prinsessan gick där än, och prinsen ville inte komma.

Småningom började prinsessan tänka, att hon inte skulle vara så nogräknad, om prinsen inte vore en riktig prins, om han bara vore en ståtlig riddare, både rik och vacker och älskade henne riktigt varmt och trofast. Ja, prinsessan var nästan säker på, att hon ej skulle nännas ge korgen åt honom, då han väl en gång vore kommen.

Men inte håller den ståtliga riddaren infann sig. Prinsessan läste sina romaner om igen. Hon spatserade i skogen om sommaren och skurrade backe om vintern. Ja, hon gick ut på skidfärder alldeles ensam; men aldrig mötte hon någon prins, eller såg hon ens en skymt af en riddare. Den enda hon ibland mötte var

vedhuggaren, och han var nog en vacker karl, men någon prins eller riddare var han inte.

Så gingo åren, och prinsessan var redan öfver tjugo. Hur mycket eller hur litet törs jag inte säga. Inte håller vet jag hur det kom sig, men prinsessan hade småningom slagit både prinsen och den ståtliga riddaren ur hågen. Ja, hon hade börjat tänka på vedhuggaren. Ty vedhuggaren var en vacker karl, och någon man skulle prinsessan ha; det hade hon alldeles bestämt beslutit.

Så försökte hon skänka vedhuggaren ett vänligt ögonkast, hvar gång hon mötte honom i skogen. Men vedhuggaren såg det inte eller ville inte se det; jag vet ej hvilketdera.

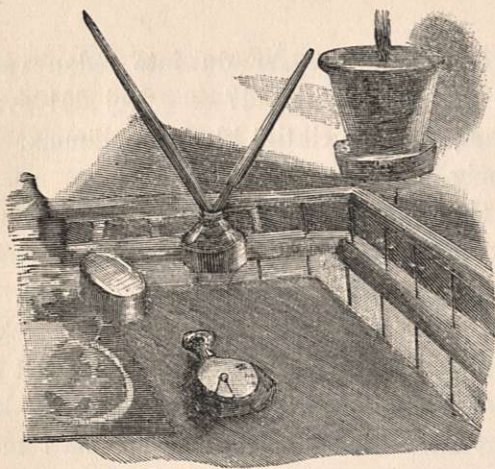
Nu först blef prinsessan harmsen. Hvar gång hon kom hem och hade mött vedhuggaren, såg hon sig i spegeln för att se efter, om hon blifvit gammal och ful, eftersom inte ens vedhuggaren ville se på henne. Ganska snart märkte hon då, att hennes näsa började se så underligt lång ut. — Hu då, jag må aldrig få lång näsa! Men nej, tänkte hon åter. Vedhuggaren kan väl ej vara af stock och sten håller. En dag skall jag vinna honom!

Men hon vann honom inte. Aldrig i tiden. Jag vet bestämt, att vedhuggaren gifte sig med en af skogvaktarens döttrar, och han såg inte åt prinsessan en gång.

Och prinsessan blef gammal och ful, och hennes näsa blef allt längre, så att hon slutligen fick heta: „prinsessan Långnäsa“.

Det var sorgligt, men det var sant. Och jag tror, att hon lefver än i dag.

Den gamla klockan.

En aftonstund satt jag och funderade vid skrifbordet i min egen kammare. Framför mig på bordet låg en gammal „silfverrofva“, hvilken jag nyss hade köpt på en auktion. Den hade inte blifvit uppdragen på många veckor, kanske år, och låg där så stilla och tyst, som om den aldrig ens kunnat gå.

Men hvad var det? Jag tyckte alldeles, att det knäppte till litet i det gamla skrället. Jag misstog mig inte. Det hördes en gång till. Det lät just, som om den velat börja gå. — Hvad går åt dig gamla rofva? sade jag och tog

klockan i handen. Är du inte redan van att ligga tyst och obrukad? — Nej då! svarade klockan, med en riktigt klockren stämma. Drag upp mig bara!

Helt mekaniskt tog jag och drog upp henne. Jag var så förvånad, att jag ej ens märkte hvad jag gjorde. Strax då den gamla klockan blifvit uppdragen, började hon picka på med förtviflad styrka och hastighet. Det lät ej som då andra klockor knäppa, utan jag kunde tydligt höra ord och meningar. Snart märkte jag, att det var en hel saga klockan förtäljde. — Jag måste skynda mig att tala om mina lefnadsöden, sade hon. Jag har ej lång tid på mig mer. Klockan 12 kommer gamla moster och hemtar min urfjäder, och då kan jag ju inte dragas upp mer och hvarken gå eller tala. Vill du höra mina äfventyr? — Jo, berätta på du bara, sade jag. Och klockan började berätta.

— För hundra år sedan var det som urmakaren satte i mig urfjädern och gjorde mig färdig. Han lade sedan fram mig på disken med orden: du skall vara min lyckoklocka!

Några dagar låg jag i hans lilla bod. Då kom dit en dag en vacker flicka. — Jag ville

köpa en klocka till julklapp åt far, sade hon. Far har länge önskat sig en sådan, men inte haft råd att köpa en. Nu har jag sparat pänningar; men hvad kostar denna? Hon pekade på mig. Urmakaren nämnde ett pris, som jag tyckte var högt. Och jag kan nästan säga, att jag svälde af stolthet öfver att vara så mycket värd. Men den vackra unga flickan slog i hop sina små händer. — Så mycket! ropade hon. Ack, då kan jag inte köpa den. — Huru mycket har ni då? frågade den unga urmakaren och såg vänligt på den vackra flickan. — Endast hälften af den summa ni begär, och jag kan ej nu skaffa mera! suckade hon. — Då vill jag sälja den åt er för det priset, sade urmakaren, och jag såg huru ett vackert, vänligt leende upplyste hans ansikte. Jag kände mig smått förnärnad; ty ehuru jag gärna ville följa den unga flickan, var jag dock ej belåten med prisedsättningen. Men jag glömde min förargelse, då jag såg hennes förtjusning. Genast räknade hon upp pänningarne på disken, tog mig i sin varma lilla hand och skyndade hem.

I den gamle snickaremästarens kammare blef jag en kär och omhuldad kamrat. Gamla far, som han kallades, var lam och låg stän-

dig till sängs eller satt stilla i sin stol vid fönstret. Hans lama högra sida tillät honom ej att göra något. Hans ögon voro äfven svaga, så att han endast ibland kunde läsa en stund. Hans enda och alltid efterlängtade glädjestunder voro de, då Lilli, den unga flickan, som köpte mig och som var gubbens dotter-dotter, kom hem från sitt arbete i symagasinet. Lillis moster skötte gubbens hushåll, och hon var nog bra; men hon brydde sig just inte om gubben. Köket var hennes ständiga vistelseort. Där såg man henne från tidigt på morgonen till sena kvällen, alltjemt sysselsatt, utan att dock någonsin få ordnad så, som hon önskade. Ibland kom hon dock in till gubben, för att förebrå honom, att han lät Lilli vara borta hela dagen. Vanligen hette det då: — du borde inte låta flickan gå där i syfabriken. Hon lär sig intet godt bland kamraterna. Det vore vida bättre, att hon blefve hemma och hjälpte mig. Och fastän det ju kan vara det samma huru jag trälar, borde du dock tänka på hvad din dotter-dotters välgång fordrar af dig. Ja, hade min syster bara fått lefva, nog skulle mycket varit annorlunda!

Sådana jeremiader voro just ej mycket uppmuntrande för gamla far. Mången gång hörde jag honom hviska för sig själf: — Ack Herre, om du dock låtit mig behålla henne! Men då Lilli väl kom hem, glömde gamla far all sin saknad. Lilli sjöng och trallade, smekte gubben och mostern, läste för dem eller berättade nyheter.

Många, många gånger om dagen tog gamla far mig i hand för att räkna ut, hur långt det var, tills Lilli skulle återkomma.

En dag, då Lilli kom hem, var hon ej ensam. En ung man var med henne, och jag igenkände till min glädje urmakaren, han, som hade satt fjädern i mig och dragit upp mig första gången.

Lilli tog honom i hand och skyndade in till gamla far. — Jag är förlofvad, morfar, välsigna mig! bad hon och föll på knä framför den gamla. Den unga mannen knäföll vid hennes sida och jag såg, huru gubben lade sin darande venstra hand först på Lillis, sedan på hans hufvud. — Gud välsigne er! tänkte också jag, där jag låg. Jag försökte picka så hårdt som möjligt; men den gången märkte man mig inte.

Just som den gamla klockan yttrat de sista orden, hörde jag en besynnerlig skräll i henne. Det surrade ooh knäppte om hvartannat, men jag kunde ej mer höra några ord. Om en liten stund var det alldeles tyst i rummet. Jag tog då den gamla klockan och begynte undersöka den. Jag drog upp den, men det tycktes ej gagna till något, ty urnyckeln kunde vridas om hur länge som helst. — Aha, tänkte jag, gamla moster har redan tagit urfjädern. Skada att jag ej fick höra mer af din historia, gamla silfverrofva!

Så lade jag in klockan i min öfversta byrålåda, och där har hon sedan dess legat tyst och obemärkt.

Vild Pers guffar.

Per hette han och kallades Vild Per för sin vildhets skull. Han hade en tomte till guffar, och det var kanske därför allt gick honom så väl i händer. Den där tomten var inte en af de vanliga, retsamma och smått elaka tomtebissarna. Nej, han var en from, hjärtegod liten en och hade velat vara människa, så gärna som han lefde.

Men nu vill jag tala om alltsammans riktigt från början. Då Per ännu var alldeles

liten, inte mer än tre dagar gammal, var mor hans redan död. Då stod den lilla tomten på vakt vid hans vagga och såg efter, att intet ondt fick hända honom. Gamla Leena såg efter pojken om dagen, men om natten sof hon. Per var ännu odöpt.

Då märkte tomten en natt, att Per började vrida sig så illa och jämra sig. — Aj aj, nu dör väl den här människopojken, hvad skall jag göra? tänkte tomten. Så kom han i håg gamla Leena, trippade fram till hennes säng och knep henne i lilltån. Gamla Leena rörde på sig, vaknade till hälften och märkte nu, att det var illa fatt med Per. Skyndsamt sprang hon upp, tände lampan och tog Per i sin famn. Men detta hjälpte inte. Pojken vred sig som i kramp och blef helt blå i ansiktet, så Leena trodde, att han skulle dö. — Dö — och odöpt, nej, det fick inte ske. — Jag måste döpa honom, tänkte gamla Leena. Så fick hon tag i tvättfatet, öste vatten öfver pojken och uttalade de betydelsefulla orden. Per kallade hon honom, då hon ej i hastigheten kunde finna något lämpligare. Den lilla tomten stod bredvid hela tiden, och när välsignelsen var uttalad, sade han amen af fullaste hjärta.

Sålunda kom det sig, att Per fick en tomt till guffar och gamla Leena till sin enda gudmor.

Så snart Per var döpt, blef han lugnare. Leena väntade ännu att han skulle dö, men han dog inte. — Det var bara ett af hans påhitt, det första af dem, brukade Leena säga, när hon senare talade om saken.

Så växte Per upp hos gamla Leena. Fatigt och smått hade de, men Leena nändes ej skiljas vid sin gudson. Dessutom hade han en så besynnerlig tur, den pojken. Leena brukade säga, att han försörjde sig själf från det han började gå. Sprang han bara en aldrig så liten bit utom stugans område, strax träffade han någon af grannarna, som gaf honom en smörgås, eller en resande, som räckte honom en slant. Frimodig och glad var han alltid, men höflig var han och aldrig rädd. Han klef omkring bland stenar och busksnår i skogen, och äfven på taken såg man honom ofta.

En söndag fick han följa gamla Leena till kyrkan. Där stod han efter gudstjänstens slut vid stegen och såg beundrande upp mot det höga taket. En främmande herre gick förbi. — Vet du hvad man gör med en sådan hög stege, pys? frågade främlingen. — Man klifver

på den, svarade Per lugnt. — Väl svaradt, sade den främmande skrattande och gaf Per en slant. — Den slanten var väl liten, tyckte Per, men vacker var den. Så kom gamla Leena dit, och Per gaf slanten åt henne. — Hvarifrån fick du denna? sade Leena. — Den där herrn gaf mig den, svarade Per. Leena slog ihop sina händer. — Unga grefven på Lakö, och han gaf dig en gullpenning! skrek hon. — En gullpenning kan det gärna vara, men liten är den i alla fall, invände Per. — Pojke, pojke, för denna kan jag köpa mat till många dagar! sade Leena och ryckte i sin förtjusning Per med nästan för stor hastighet med sig mot hemmet.

Sedan ville Per hvarje söndag gå till kyrkan. Den höga stegen lekte honom i hågen och äfven grefven, som gaf honom gullslanten. Men gamla Leena orkade icke gå den långa vägen, och Per var ännu för liten att få gå allena; han var bara fyra år.

Så gick sommaren. En dag på hösten blef Leena sjuk, och den sjukdomen blef hennes sista.

När hon var död, stod Per där ensam. Han grät inte först, ty han var för liten att förstå betydelsen af döden. Men senare, då

gamla Leena aldrig kom tillbaka grät han efter henne, så ofta han var hungrig.

Några veckor fick Per vara hos en af grannarna, men så skulle han ackorderas bort. Inte håller detta förstod Per, därför var han lika glad som vanligt.

Per kom nu åter till en gammal kvinna. Moster Malin kallades hon. Moster Malin hade inackorderingar, så det var inte till någon fattig koja Per nu kom. Huru moster Malin kom på den idén att taga sig en fosterson, kunde ingen människa begripa, men alla kommo öfverens om, att det var en mycket stor lycka för Per, att han kom till henne.

Huruvida någon vänlig tomte hviskat i gamla Malins öra, att hon borde taga Per till sig, vet jag inte, men omöjligt är det inte.

Per fick nu lära sig nya seder. Han kysste moster på hand, då han tackade för mat. Han lärde att taga mössan af, då han hälsade på främmande, samt att inte mer begära slantar. Det sistnämnda var svårt nog i början, men snart märkte Per, att en och annan slant smögs in i hans hand ändå, och detta glädde honom så mycket mer, som moster hade köpt

honom en grann sparbössa, i hvilken han fick samla sina mynt.

När Per hade fyllt åtta år, kom han i skolan. Läxorna gingo som en dans och räkning och skrifning likaså. Men af ritningen ville där aldrig bli annat än små tomtar, underbara figurer, som Per sett i drömmen och hvilka sedan skymtade för hans syn, så ofta han höll en blyertspenna i sin hand. I dessa teckningar återfanns alltid en med ett vänligt, uttrycksfullt litet ansikte, hvilken Per kallade guffar.

Under loftiderna var Per inte mycket hemma. Det hjälpte föga, att moster bannade honom för hans eviga spring i skog ock mark.

Också kunde moster Malin sällan bli riktigt ledsen. Elak var hon aldrig, och Per blidkade henne vanligen med några blommor, vackra blad, stenar, snäckor, mossa eller dylikt, som han förde hem med sig. Moster var gammal, och alla gamla tycka om sådana små uppmärksamheter, isynnerhet af dem de hålla af. Och att moster Malin höll af Per, det viste de båda.

Det var Pers tionde födelsedag. Han hade lof och intet kunde hindra honom från att bege sig till bäcken. Det var islossningstid och mo-

ster varnade och afrådde; men Per var „vild“ och då hjälpte intet. Så begaf han sig af.

Vid bäcken var det lif och lust. Isen hade gått upp och stockat sig vid det smala stället, i kroken, ofvanom forsen. Ständigt kommo nya stycken till. Det brakade och dånade. Isstyckena smögo sig under hvarandra. De guppade upp och ned. Hela massan var i rörelse. Vattnet steg allt högre. Men isen, där på det trånga stället, höll i sig allt ännu.

Per var vild af förtjusning. Han sprang ut på de gungande styckena och upp på stranden igen. Han arbetade med störar och hade de mest brinnande önskningar att isen skulle gå, — men den ville inte. Han hade alldeles glömt sin middag och den goda tårtan, som moster lofvat honom. Kvällsvarden höll på att gå samma väg, och Per tänkte knappast på att ens gå hem till natten.

Då fick han plötsligt en god tanke. Han skulle hugga en rämma i det smala, fasta isbandet. Då skulle först de mindre, men sedan också de större styckena komma i rörelse, och så skulle hela bandet brista.

Per viste hvar smeden, som bodde närmast, hade sin yxa, men för att komma åt den,

måste han öfver bäcken. — Ja, öfver skulle han, det fick gå som det ville, och öfver kom han. Så tillbaka med yxan. När Per kom midt på isbandet, kände han hur det började röra sig och sprang fortare. Bäcken var blott sju eller åtta steg bred, men när Per var vid randen af isbandet, hade han ännu en bit kvar till stranden. — Ja, det var intet ögonblick att förlora. Hela ismassan trängde på. Om en sekund skulle det kanske varit för sent. Men Per tänkte på intet annat än att rädda lifvet, och han tog ett språng. Fart hade han redan, och i samma ögonblick han hoppade, höjde han yxan för att med den hugga sig fast i stranden. Detta räddade honom. Han lyckades värkligen krafla sig upp. Våt upp till axeln var han, men glad i alla fall, nu då faran var öfver.

Det var en härlig syn för Per, då han nu vände hela sin uppmärksamhet på isen. Den var i stark rörelse. Det var ett dån som af hundra forsar, tyckte Per. Isstyckena kastade sig utför fallet och krossades i tusen stycken. Om en half timme var hela massan borta.

Nu började Per frysa och skyndade hem. När han ryckte lös yxan från marken, tyckte

han sig höra liksom en sakta suck, men han tänkte inte vidare därpå.

När Per kom hem, fick han bannor, mera än någonsin förut. Därtill blef han sjuk och fick ligga till sängs i tre veckors tid. Slutligen kom han sig igen. Nu var han dock blek och mager. Man skulle knappast ha känt igen honom.

Han var också tystare än förr. Han hade drömt så mycket under sin sjukdom. Han hade sett sig själf på isstycket, som följde nedåt med strömmen. Han hade sett afståndet till stranden bli allt större och betogs af en namnlös ångest. — Skulle han inte nå stranden, — skulle han dö nu, — och hvad sedan? — Då var det, som om en osynlig hand lyftat hans arm med yxan. Det var, som om någon lyftat honom upp och gifvit honom kraft att våga språnget. — Han kom öfver, — men när han ryckte lös sin yxa, hörde han en suck, en hviskning: glöm ej att tacka Gud! Och han tyckte sig se den lilla tomten, hvilken han så ofta sett i sina drömmar, försvinna som ett skum långt borta på vattnet.

Denna dröm kunde Per aldrig glömma. Han tackade Gud för sin räddning och lofvade,

att aldrig mer låta „Vild Per“ narra sig i sådana faror.

Sedan drömde Per aldrig mer om den lilla tomten. Han tänkte därför: Guffar är död. Och han undrade, om guffar hade en själ så som människorna.

— Ja, guffar hade offrat sitt tomtelif, det enda han hade, af kärlek till Per, och han hade helt visst dött lycklig och fått en själ också han.

Så tänkte Per, och jag tror att han hade rätt.

Dr. Karvainen. 3.

Ingman

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1521

